

אוניברסיטת בר אילן

לשפר, לשמר ולהיות משמעותית – שלושה סוגים של מוטיבציות ג'נרטיביות בקרב יועצות חינוכיות בגיל הביניים.

אורית אדלר

עבודה זו מוגשת כחלק מהדרישות לשם קבלת תואר מוסמך
בפקולטה לחינוך של אוניברסיטת בר אילן

תקציר

לפני כשֶׁפְּעָה עשורים הציג אריקסון (Erikson 1950, 1963) את הג'נרטיביות כאתגר התפתחותי מרכזי בשלב הבגרות האמצעית (middle adulthood). אריקסון סבר, כי דאגתו של המבוגר לקידום רווחתם של הדורות הבאים הנה שֶׁלֵב אוניברסלי במעגל החיים האנושי, אך לצד זאת הדגיש כי קיימים הבדלים משמעותיים בין מבוגרים בעוצמת הנטיות הג'נרטיביות ובתחומים בהם היא מובעת.

הג'נרטיביות מכוונת לכל מקום במרחב הקיומי והיא השלב המייצר את הכוח המניע להמשכיותה של החברה מדור לדור. מתוך הנחה, כי לג'נרטיביות אין פרספקטיבה אחת המהווה אב-טיפוס וכי מבוגרים הם ג'נרטיביים בדרכים שונות, מטרתנו במחקר הייתה לבחון את המוטיבציות הג'נרטיביות המעוררות ומנחות מבוגרים בגיל הביניים במטרה להבין מהיכן נובעת האנרגיה המְטְעֵינָה ומניעה את אופי העשייה הג'נרטיבית של המבוגר האינדיבידואלי.

בספרות המחקר וכן בקרב המנהיגות המקצועית של הייעוץ החינוכי בארץ ובעולם, רווחת כיום תפיסת "הייעוץ החינוכי כסוכן שינוי חברתי" (סלע וסיני, 2017). בהיות מלאכת הייעוץ ממוקדת בעבודה מול מתבגרים המגבשים זהות, ובהיות היועצת החינוכית משמשת כסוג של סוכנת-זהות (Schachter & Ventura, 2008) עבור תלמידיה, הרי שלחקירת נושא הג'נרטיביות בקרב יועצות ישנה תרומה חשובה להבנת השלב השביעי במודל ההתפתחות של אריקסון. כמו כן, עבודת הייעוץ מהווה פלטפורמה מעניינת לחקר ההתמודדות עם אתגרי הג'נרטיביות, שכן מצד אחד מדובר בתפקיד המהווה קרקע פורייה לתהליכים ג'נרטיביים בְּשֶׁל העבודה היומית עם מתבגרים והיכולת להפגין מעורבות, חונכות ותרומה לדור הבא, אך מצד שני מדובר בתפקיד אינטנסיבי, החושף את היועצת למתחים ולקונפליקטים המעוררים בה גם את הצורך לדאוג לעצמה ומקשים על התהליך הג'נרטיבי.

לצורך המחקר נערכו ראיונות עומק חצי מובנים ל-12 יועצות חינוכיות העובדות בבתי ספר תיכוניים וחטיבות ביניים, אשר גילן הממוצע נע סביב חמישים והן בעלות ותק של עשר שנים לפחות בייעוץ. הראיונות נותחו בשיטת הניתוח הנושאי (Thematic analysis) במטרה לעמוד על התחושות והפרספקטיבה של המשתתפות כלפי סוגיות ג'נרטיביות בעולמן האישי והמקצועי.

ממצאי המחקר מצביעים על שלוש מוטיבציות ג'נרטיביות עיקריות: המוטיבציה לתקן ולשֶׁפֵּר למען הדור הבא; המוטיבציה לשֶׁמֵר ולתחזק תוצרים אישיים וקולקטיביים; והמוטיבציה להיות בעלי משמעות עבור אחרים. מוטיבציות אלו נוטלות חלק מרכזי בעיצוב התפקידים הג'נרטיביים שהיועצות בוחרת לקחת על עצמה בהגיעה לתקופת אמצע החיים ומוסיפות על ההבנה בנוגע לשאלות רחבות יותר בהן יעסוק הדיון, כגון: מה מוביל את המבוגר לפעול בדרך ג'נרטיבית מסוימת ולא אחרת ומדוע מבוגרים שונים זה מזה בהתנהגותם הג'נרטיבית?

מאמר זה מציע פרספקטיבה חדשה להתבוננות על הסוגייה הג'נרטיבית תוך התמקדות במניעים המעצבים את הזהות הג'נרטיבית של המבוגר ואת האינטראקציה הבין-דורית (הדו-כיוונית) בִּיְנֵוֹ לבין מתבגרים המגבשים זהות. שְׁלוֹשׁ המוטיבציות הג'נרטיביות המובָאֹת במאמר זה, מרחיבות את ההבנה בנוגע לגורמים המעצבים את המוֹרְשֶׁת הג'נרטיבית שמבוגרים מעניקים מעצמם לבני הדור הבא, לא באמצעות פְּרִיטִים מוחשיים וחומריים, אלא פְּפִיסֶת חיים מזוֹקֶקֶת של עצמם.